گفتوگۆی برایان ماگی لەگەڵ فردریك كا پلستن دەربارەی شۆپنهاوەر

(2-1)

لە فارسییەوە: سەرهەنگ عەبدولڕەحمان

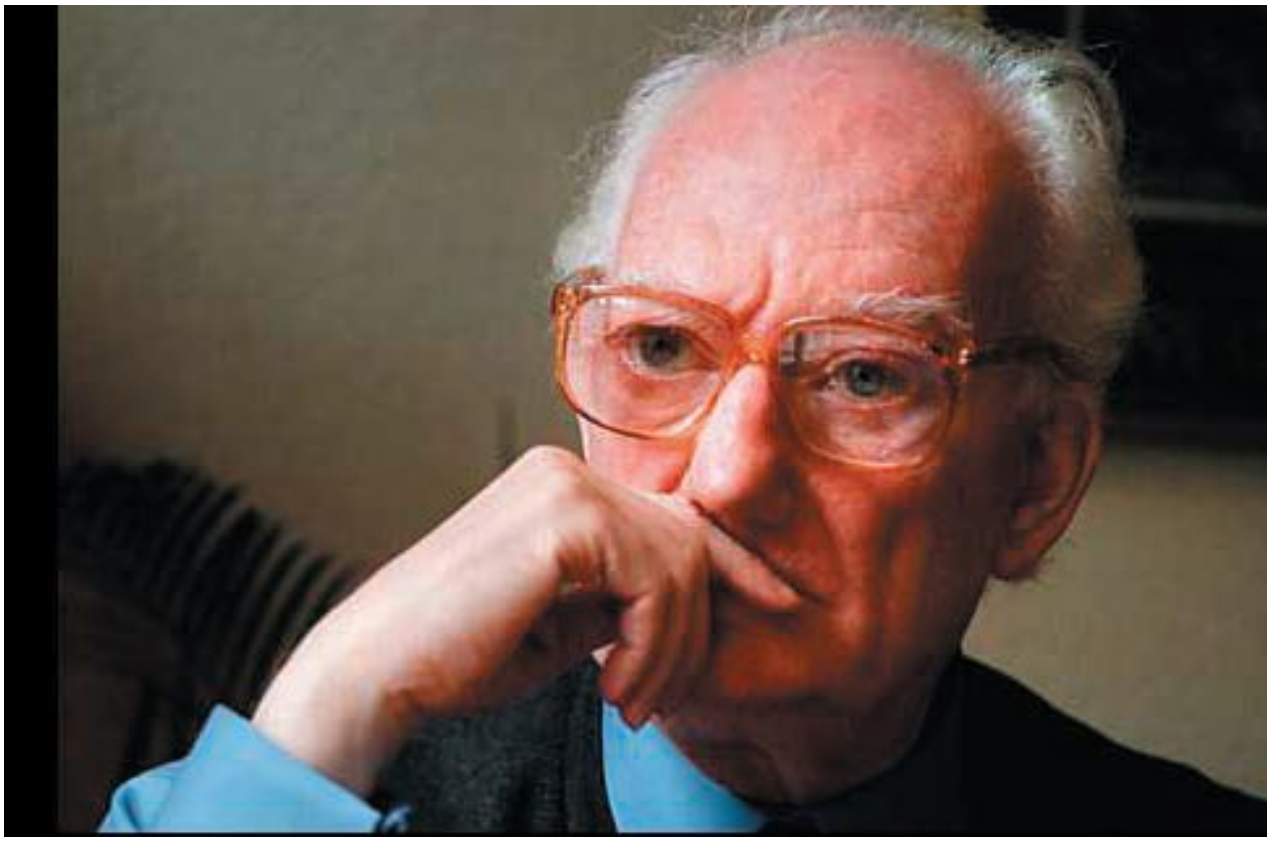

پێشەكی:

ماگی: لەوانەیە وا هەست بكەین كە تاقانە رشتەیەك كە پەیڕەوی لە خولیا لە دایكبووەكانی (سەلیقەی رۆژ)نەكات، فەلسەفەیە بەڵام وانییە. لە فەلسەفەشدا وەكو گشت چالاكیە مرۆیەكانی تر ، هەموو نەوەیەك لەبەرامبەر بەهاكانی نەوەی رابردوودا كاردانەوە نیشاندەدات سەرەنجام ئەو نووسەرانەی كە بەرهەمەكانیان بە فراوانی دەخوێنرێنەوە، دەكەونە بۆتەی بایەخپێنەدانەوە، كۆمەڵێك سیمای تازە دێنە پێشەوە.

دەرئەنجامی كار پیپدەچێت ئەمەبێت كە لە هەر زەمەن و شوێنێكی دیاریكراودا، زۆربەی كات هەر چەند فەیلەسوفێكی بە پەنجە ژمێر دەبنە (باوی رۆژ) و دەخوێنرێنەوە

و لە هەمانکاتدا ژمارەیەك لە فەیلەسوفە بەناوبانگەکانی تر بەشێوەیەکی رێژەیی دەسپێرن بە بێئاگایی، بەڵام دواتر نەوەیەکی تازە دێت و بایەخ بەیەك دوو کەس لەم فەیلەسوفە فەرامۆشکراوانە دەدات و ئەمانە سەرلەنوێ دەبنەوە (باوی رۆژ) و هەر بەم جۆرە ئەم رەوتە بەردەوامدەبێت.

لەو فەیلەسوفانەی کە لە دووسەد ساڵی رابردوودا بە ئاشکراترین شێوە دووچاری ئەو چارەنووسە بوون، یەکێکیان شۆپنهاوەرە کە لە کۆتایی تەمەنیدا – واتە بە شێوەیەکی زۆر تەقریبی، نیوەی یەکەمی سەدەی نۆزدەهەم– کەم و زیاد یەکسەر لەبەرچاوناگیرێ، بەڵام دواتر لە نیوەی دووەمی ئەو سەدەیە، گەیشتە پلەی یەکێ لە ناودارترین و بەبرشترین فەیلەسوفەکان، بەڵام دیسانەوە لە نیوەی یەکەمی سەدەی بیستەمدا شۆپنهاوەر کەوتە ناو گێژاوی فەرامۆشیەکی زۆر قووڵەوە کە ئیتر تەنانەت زۆربەی مامۆستایانی فەلسەفەش نووسینەکانیان نەدەخوێندەوە، وێرای ئەمە سەرلەنوێ لە چەرخی ئێمەدا شۆپنهاوەر وردە وردە دەبێتەوە جێگەی بایەخ و سەرنج و یەکێ لە بەڵگەکانیشی ئەمەیە کە کاریگەریەکی بەرجەستەی لەسەر یەکێ لە گرنکترین فەیلەسوفەکانی سەدەی بیستەم– واتە ویتگنشتاین– بەجێهێشتووە.

شۆپنهاوەر لە (1788) دا لە شاری دانزیگ یان (گدانسك) ی ئێستا لە دایکبووە، خێزانەکەی نەوە لە دوای نەوە لە کۆمەڵە بازرگانە دەوڵەمەندە هانزاییەکان بوون و شۆپنهاوەر بە ئامانجی چوونە ناو مەیدانی بازرگانی نێوەدەوڵەتیەوە پەروەردەکرابوو، نەك ژیانی زانکۆیی و زانست و لێکۆڵینەوە، بەڵام ئەو پەیوەندی بەبنکەی بازرگانی خێزانییەوە نەبوو و بە پێداگریەوە چووە زانکۆ و هەموو تەمەنی خۆی بەوە داهاتە تایبەتیەی کە هەیبوو لە خوێندنەوەی سەربەست و نووسنیدا خەرجکرد نامەی دکتۆراکەی– بە ناونیشانی (On the four fold root of the sufficient reason) – ئەمڕۆ وەکو لە بەرهەمە بچوکە کلاسیکیەکەندا بەرجەستەبووە، شۆپنهاوەر هێشتا بیست و چەند ساڵ بوو کە چوار ساڵ لە تەمەنی خۆی تەرخانکرد بۆ نووسینی شاکارەکەی ((جیهان وەك ویست و وێناکرد))، کە لە ساڵی 1818 دا و کاتێ کە پێیدەنایە تەمەنی سی ساڵیەوە، بڵاوکرایەوە(چونکە لە لاپەرەی ناونیشانی کتێبەکەدا، ساڵی چاپەکەی 1819 نووسراوە، زۆرکەس بە هەڵە ساڵی چاپەکەی دەنووسن) لە دوای ئەوە تا کاتی مردنی لە تەمەنی حەفتاودووساڵیدا و لە 1860، شۆپنهاوەر کۆمەڵێك بەرهەمی زۆری بڵاوکردەوە، بەڵام هەموو ئەم گەشەپێدان و شەرح و شرۆڤە زیادکردنە بە دەوڵەمەندی دەزگایەك لە فەلسەفە کە لە لاوییەتیدا و لە پێش تەمەنی (سی) ساڵیەوە بە دیهێنابوو، پاشانیش هەرگیز لەو لایەنەدا و پاشگەز نەبوەوە، هەروەها هەڵبژاردەیەك لە کۆمەڵە وتارەکانی لە ژێر ناونیشانی (Parerge and paralipomena) و دوو کتێبی کورتی نوکتە ئامێزی لە بارەی ئەخلاقەوە یەکێکیان بە ناوی (بنەماڵەی ئەخلاق) و ئەوی تریشیان (ئازادی ئیرادە) بڵاوکردەوە کتێبێکی بچوکی تریشی هەیە بەناوی ((ئیرادە لە سروشتدا)) کە لەوێدا دەیەوێت نیشانیبدات کە دۆزینەوە تازە زانستیەکان پەسەندکەری بیروڕکانی ئەوە، بەڵام لە هەمووی گرنگتر نووسینی سەرلەنوێی ((جیهان وەك ئیرادە و وێناکردن)) بوو کە زیاتر لە دوو هێندەی قەبارەی چاپی یەکەمی بوو لە ساڵی (1844) دا بڵاوکرایەوە، شۆپنهاوەر خاوەنی چەند تایبەتمەندییەکی

شۆپنهاوەر بە ئامانجی چوونە ناو مەیدانی بازرگانی نێوەدەوڵەتیەوە پەروەردەکرابوو، نەك ژیانی زانکۆیی و زانست و لێکۆڵینەوە، بەڵام ئەو پەیوەندی بەبنکەی بازرگانی خێزانییەوە نەبوو و بە پێداگریەوە چووە زانکۆ

شۆپنهاوەر یەکەمین فەیلەسوفی جێ متمانەی خۆرئاوایە، کە بە ئاشکرا و راشکاوانە نکۆڵی لە بوونی خودا دەکات

شۆپنهاوەر

سەرنجراکێشە، بەوەی کە بەرهەمەکانی بەبێپچڕان لە دوای نووسینەکانی کانت دێت و پێگەیەکی پتەوی لە رەوتی سەرەکی فەلسەفەی خۆرئاوادا هەیە، هەروەها ئاگاداری ئاینیی هندۆسی و ئاینیی بوداییە و تاکە فەیلەسوفی جێ متمانەی خۆرئاوایە، کە ئاماژە بە لەیەکچوونە گرنگ و پڕ ماناکانی نێوان فەلسەفەی خۆرهەڵات و خۆرئاوا دەکات، جگەلەمەش یەکەمین فەیلەسوفی جێ متمانەی خۆرئاوایە، کە بە ئاشکرا و راشکاوانە نکۆڵی لە بوونی خودا دەکات. وێڕای ئەمە هیچ فەیلسوفێکی گەورەی تر وەکو شۆپنهاوەر ئەو پلەوپایە بەرزە لە سیستمی بوون بۆ هونەر تایبەتمەند ناکات و ئەم هەموو قسە بیستراوانە لەم بارەیەوە ناڵێت، بێگومان هەر بەوهۆیەشەوە کە کاریگەری ئەو لەسەر هونەرمەندانی داهێنەر، لەهەر فەیلەسوفێکی تر لە چەرخی نوێ زیاتر بووە، بۆ خۆیشی یەکێکە لە گەورەترن مامۆستایانی پەخشانی ئەڵمانی و زۆرێك لە رستە و دەستەواژەکانی ئەوەندە جوان و درەوشاوەن، کە هەندێ کەس بەبێ سەرنجدان بە شێوازی ماناکانیان، سەدان بڕگەیان هەڵبژاردووە و لە شێوەی کتێبی بچوك بچوکی پڕ لەوتەی هەڵبژاردە

بە چاپگەیاندووە، ئەم کارە لە رووی زانستیەوە کارەساتباربووە، چونکە ئەم حەقیقەتەی شاردوەتەوە کە شۆپنهاوەر بە پلەی یەکەم دەزگاسازە و فەلسەفەکەشی ئەگەر بە تەواوی نەخوێندرێتەوە، مومکین نییە دەرکی پێبکرێت.

دوورورودرێژترین و تازەترین کتێبی، کە لە کاتی ئەم گفتوگۆیەدا دەربارەی فەلسەفەکەی ئەو، بەزمانی ئینگلیزی دەست دەکەوێت – بە داوای لێبوردنەوە– بە قەڵەمی خودی منە، بەڵام چونکە لەم زنجیرە بەرنامانەدا شوێنی تاقەبێژی نییە، هەر بۆیە بانگهێشتی نووسەرێکی ترم کردووە کە کتێبی دەربارەی شۆپنهاوەر هەیە و لەم وتووێژەدا بەشداریم لەگەڵدا دەکات، ئەویش _فردریك کاپلستن، مامۆستای نایابی مێژووی فەلسەفە لە زانکۆی لەندەن)ە بە هەرحاڵ خۆی دیارترین مێژوونوسی زیندووی فەلسەفەیە و ئەمە جگەلەوەی کە توێژینەوەیەکی دەربارەی شۆپنهاوەر ئەنجامداوە، کە لە کتێبە نۆ بەرگیە بەناوبانگەکەیدا((مێژووی فەلسەفە)) دا بڵاویکردوەتەوە، هەروەها کتێبێکی تریشی بە جیا بە ناونیشانی ((ئارسەر شۆپنهاوەر: فەیلەسوفی رەشبینی)) نووسیوە.

وتووێژ:

ماگی: لەوانەیە باشترین رێگەی دەستپێکردنی وتوێژ، خستنەرووی ئەم پرسیارە بێت کە شۆپنهاوەر دەیەویست چی بکات؟ وەڵامی تۆ بۆ ئەم پرسیارە چییە؟

کاپلستن: وای بۆ دەچم شۆپنهاوەریش وەکو زۆر لە فەیلەسوفە داهێنەر و نوێخوازەکانی تر دەیەویست دەرك بەو جیهانە بکات کە لە دەوروبەری خۆیدا دەیبینی و تیادەژی یان دەشێ بڵێم کە هەوڵیدەدا دەسکەوتێکی یەکپارچە و تۆکمە لە ئەزموونی مرۆیی هەڵکرێنێ، یان لە رووی ئەقڵیەوە زاڵ بێت بەسەر جیهانی فینۆمینەو، نۆمینەدا بۆ ئەم کارەش هات بە خەیاڵیدا کە پێویستە واقعیەتی بنەرەتی بناسێت، ئەگەر کەسێك بپرسێت کە بۆچی ئەو هەستی دەرکرد واقیعیەتی بنەرەتی بوونی هەیە کە بناسرێت، پێموایە یەکێك لەلایەنە سەرەکیەکانی ئەمەبوو کە لەو دەرەنجامانەوە دەستی پێدەکرد کە ئیمانۆئیل کانت بە مسۆگەری لە قەڵەمدابوو باوەری وابوو کە ئێمە جیهان لە دیدگای مرۆڤایەتییەوە دەبینین و زهنی مرۆ بە جۆرێ هەر لەسەرەتاوە وا دارێژراوە کە جیهان بە شێوەیەکی تایبەت ببینێ.

بۆ نمونە ناتوانین ئەو شتانەی ئەزمون بکەین بەدەربن لە کات و شوێن و راستێنەی هۆ و بەرهۆ ((علت و مصلول)) بن، بەڵام هەڵبەتە دیارە کە چۆن شتەکان بە شێوەیەکی تایبەتی دێنە پێشچاومان، کە پێویست نییە لە دەروونی خۆشیاندا هەروابن، واتە جیا لەو شێوەیەی کە دەردەکەوێت چەمکی ((فینۆمینە –Phenomenon)) واتە شتێ بەو جۆرەی کە بە ناسینی مرۆیی دێتە بەرچاو– پێویستی بە چەمکی ((نۆمینە))یە، واتە شتێك لە خودی خۆیدا، یان شتێك بەوجۆرەی کە لە خودی خۆیدا بوونی هەیە، بەدەر لەمەی کە چۆن دێتە پێشچاومان، یان دەردەکەوێت.

کانت سەرسەختانە خۆی بەدوورگرتبوو لە رەهاکردنی بۆچوونی شت لە خۆدا، بەڵام لە هەمانکاتدا باوەری وابوو کە بەدەستهێنانی زانیاری دەربارەی سروشتی شت لە خۆدا بۆ ئێمە زەحمەتە و مەعریفەی تیۆری مرۆڤ سنورداره بە جیهانی فینۆمینەکان، بەڵام شۆپنهاوەر دەویست لانی کەم شت لە خۆدا بناسێ.

ماگی: ئەم بۆچوونە هێندە جێگەی بایەخە– و ئێمە هێندە بەرێگەی جیاوازدا پیایدا گەڕاوین– کە شیاوە

کەمێ لێی وردبینەوە، بە تایبەتی لەم لایەنەوەی کە ئەو کە سانەی تازە ئاشنای ئەم فیکرە دەبن، بە ئاسانی توانای تێگەیشتنی ئەوەیان نییە، کانت بەڵگەی هێنمابوەوە کە تاکە رێگەی بەدەستهێنانی ئەزموون لای ئێمە لە رێگەی ئۆرگانە زانیاری وەرگرەکانی لەشمانەوە، واتە ئامێری مێشك و دەمارەکانی هەستمانەوەیە، وێڕای ئەمە ئەوی بە ئەزموون بۆ ئێمە دەستەبەر دەبێت نەك، تەنیا پەیوەندی بەمەوە هەیە کە ((لەدەرەوە)) چی هەیە کە ببێتە ئەزموون ، بەڵکو وابەستەیە بە سروشتی هێز ((ویستی ئازاد))ی ئێمەشەوە هەیە و چی بکەن لەگەڵ ئەوەی کە ویستی ئێمە بالا بدەنە چ شتێ، یاخود ئەوەی کە بالای پێدەدەن، مانای ئەم وتەیە ئەمەیە کە ئەو شێوەیەی کە ئەزموون بە واقیعی پەیدایدەکات، پەیوەستە بە ناسینەوە، پاشان کانت لەسەر ئەم بنەمایە بەڵگە دەهێنێتەوە کە دەشێ هەموو واقیع لە دەستەواژەی دوو قەڵەمرەودا پێشبینی بکەین، یەکێکیان قەڵەمرەو و ئەزموونەکانی ئێمە کە بەم بەڵگەیە وەهایە، کە ئێمە بەمجۆرەین و ناتوانین بەدەر لەمە دەرك بەشتەکان بکەین، کانت ناوی ئەم قەڵەمرەوی نا (فینۆمینە)،

پاشان قەڵەمرەوی شتەکان دێت بەوشێوەی کە لە خۆیاندان یا لە خودی خۆیاندان، سەربەخۆن لە ئێمە و لە ئەزموونەکان ئەم قەڵەمرەوەش ناودەنێ (نۆمینە) وشەی (نۆمینە) واتە ((شتێك بەوجۆرەی کە لە خودی خۆیدایە)) بە پێی سروشتی کار، بۆ ئێمە زەحمەتە کە هیچ هەڵگرتنەوەیەك یان چەمکێ لەم قەڵەمرەوە وەربگرین دنیای ئێمە – دنیای ئەزموونی، دنیای ژیانی رۆژانە و هەستی ئاسایی ، دنیایەك کە زانستی تایبەت سەروکار یان لەگەڵیدا هەیە – هەمان دنیای فینۆمینەکان سەرنجدان لەم خاڵە بایەخی هەیە کە لای فەیلەسوفەکانی وەك کانت و شۆپنهاوەر، دنیای ئەزمون لەگەڵ جیهانی فینۆمینەکان یەکێکە و شێوەکان لەو جۆرە جیهانەدا پەیوەستن بە زهنی مەدرەك یان ناسراوەوە، شۆپنهاوەر سەرجەم ئەم شیکردنەوانەی لە کانتەوە وەرگرت و پاشان فشاری خستەسەر مێشکی کە مومکینە چ پەیوەندییەك هەبێت لە نێوان ئەو جیهانەی کە خۆی پیشانی ئێمە دەدات، یان دەردەکەوێت ئەو وتەی کانتی قبوڵ بووە کە جیهان بەو جۆرەی کە بۆ خۆی هەیە ناکرێت راستەوخۆ بناسرێت، بەڵام لەم ئەندێشەیەدا بوو کە ئایا

شیکردنەوەی بەش بە بەشی جیهانی فینۆمینە، ناشێ هەندێ ئەمارەتی گرنگ بداتە دەستمان کە جیهان بۆ خۆی دەبێت چۆن بێت؟ دەڵێم بێگومان، چونکە جیهانی فینۆمینە ئەگەر بێین گوزارشتی لێ بکەین، هێنانە پێشچاوی جیهانە لە خودی خۆیدا، کەواتە شۆپنهاوەر بەم شێوازە ناراستەوخۆیە دەیویست پەی بە سروشتی واقیعیەتی بنەڕەتی ببات، ئایا هەست ناکەیت ئەو لێکۆڵینەوەکانی بەم ئاراستەیەدا دەبرد؟

کاپلستن: ئەی بۆ نا پێموایە گرنگە سەرنجبدەین، کە بە بیروڕای شۆپنهاوەر دەشێ تەنیا واقیعیەتێکی بنەڕەتی بوونی هەبووبێت، کانت بۆ دادوەریکرد لەسەر هەستی ئاسایی گریمانەی ئەمەی کردبوو، کە ئەگەر مێزێك بوونی هەبێت و لە ئێمەوە دیارە، کەواتە دەبێت ئەم مێزە بۆخۆی یان بەوجۆرەی کە لە خودی خۆیدایە بوونی هەبێت، ئەگەر فەرشێك هەیە و لە ئێمەوە دیارە، دەبێت بۆخۆی یان بەو جۆرەی کە لە خودی خۆیدایەتی بوونی هەبێت و بەهەمان شێوە دەبێت چرپییەك لە شت و مەك لە خودی خۆیدا هەبێت، بەڵام ئەگەر پەیوەندی کات و شوێن و پەیوەندی هۆ و بەرهۆ لە هزرماندا بسرینەوە، ئیتر هۆکارێك نامێنێتەوە کە هیچ شتێ لە شتێکی تر جیابکەینەوە، کەواتە ئەگەر واقیعیەتی بنەڕەتی، زیاتر لە کات و شوێن و هۆیەتی و بەشێوەیەکی گشتی بەدەر لە جیهانی فینۆمینە بێت، بەناچاری دەبێت تاك و تەنیا بێت ژمارە و فرەیی و جۆراوجۆری پەیوەستە بە جیهانی فینۆمینە، هەر بۆیە هەڵەیە کە گومان بکەین شۆپناوەر واقیعیەتی بنەڕەتی بە هۆکاری دەرەوەی جیهان – واتە هۆکاری سەروتر و ئەوپەڕی دنیای کات و شوێن– دەزانێت شۆپنهاوەریش وەکو کانت چەمکی هۆکاری تەنیا لە جیهانی فینۆمینە و دنیای هەست و ئەزموون بە راست دەزانێت، واقیعیەتی بنەڕەتی، یان شت لە خۆدا یان خودی تەواو ((یا (نۆمینە)))، ناوەڕۆکی جیهانە (واتە جیهان بەو جۆرەی کە دەنوێنێ و دەردەکەوێت) و لە راستیدا دەبێت بوترێ ئەوە شتێکە کە نمودەکەی ((بەرچاوییەکەی)) ئەمەیە، بەڵام ئەو شتێکە کە نمودەکەی ئەمەیە حەقیقەتی ناخی جیهانە، نەك شتێکی یەکجار زیاتر لە جیهان.

ماگی: ئەم واتایە بەراستی هێندە دژوارە کە پێموایە بەهای ئەوەی هەیە هێدی هێدی شیبکەینەوە و باسیبکەین شۆپنهاوەر بەڵگە دەهێنێتەوە جیاوازی شتێك لەگەڵ شتێکی تردا – لە راستیدا جیاوازی هەر شتێك لەگەڵ شتێکی تر– تەنیا سەرنجدان و گەرانەوە بۆ کات یان شوێن یان هەردووکیان، سەردەگرێ و مانای هەیە ئەگەر دووشت کات و شوێنیان یەك بێت، لە راستیدا هەردووکیان یەك شتن یان هەمان شتن، سەرەنجام چەمکی بوونی شتە جیاوازەکان تەنیا لەم جیهانی ئەزموون و دنیای کات و شوێنەدا، واتە لەو دنیایەی کە لە بەرچاوە، دروستە لە دەرەوەی ئەم جیهانە، مانای نییە کە کەسێك بڵێ شتێك لەگەڵ شتێکی تردا جیاوازی هەیە، کەواتە لە دەرەوەی ئەم جیهانە ئەزموون هەرچیەکبێت، بەناچاری فەرق و جیاوازی تیایدا گونجاو نییە شۆپنهاوەر بەم بەڵگاندنە دەیەوێت نیشانیبدات کە کانت هەڵە دەکات کە لە بارەی شتەکانەوە قسەدەکات، بەوجۆرەی کە لە خودی خۆیاندان، و لە دەرەوەی ئەم دنیایە هەرچیەك هەبێت، خالییە لە دابەشبوون و جیاوازی ئەو هەنگاوەی کە ئەو نای، بەوەی بریاریدا ئەم بابەتە لەگەڵ یەکێ لە باوەڕە بنەڕەتیەکانی ئاینی بودایی و ئاینیی هندۆسی گرێداوە، هەنگاوێکی بەرز بوو پەیڕەوانی ئەو

بیروڕای شۆپنهاوەر دەشێ تەنیا واقیعیەتێکی بنەڕەتی بوونی هەبووبێت، کانت بۆ دادوەریکرد لەسەر هەستی ئاسایی گریمانەی ئەمەی کردبوو

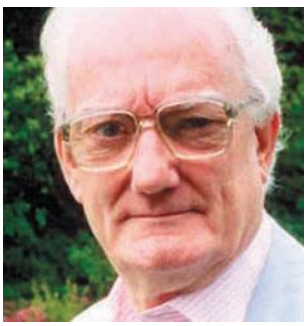

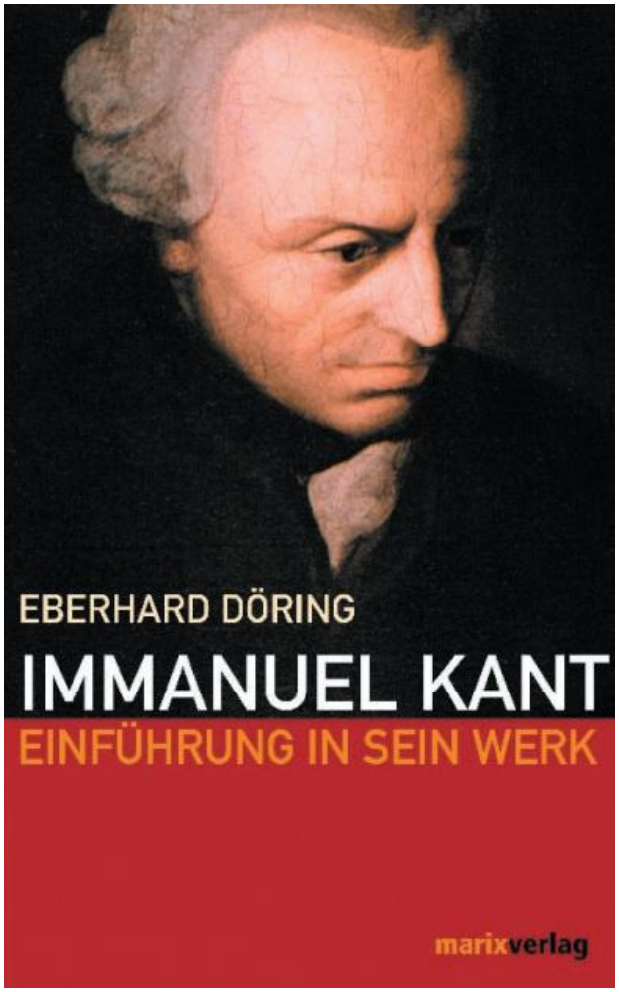

ئاینانەش باوەڕیانوایە کە لە پشت ئەم جیهانی فینۆمینە لەگەڵ ئەم هەموو جیاوازی و هەمەچەشنییە، شتێکی خاڵی لە هەر جۆرە دابەشبوون و جیاوازییەک هەیە، کە ئەم دنیا نیشانە یان ڕواڵەتی ئەوە، بەڵام ئەوەی لە هەموان زیاتر سەرنجڕاکێشێت ئەمەیە، کە شۆپنهاوەر ئەم باوەڕی لە هندۆسەکان یان بودایەکانەوە وەرنەگرتووە، بەڵکو بەدواداچوون و توێژینەوە کە دامێنەکەی سەراپای رسکی سەرەکی فەلسەفەی خۆرئاوای گرتوەتەوە– واتە بیرورای دیکارت و سپینۆزا و لابنیز و لۆك و بارکلی و هیوم و کانت – و بەوەبەرهێنانی ئەو توێژینەوەیە بە کۆمەکی هەندێ بەڵگەی ئەقڵانی کە بنەمای ئەو رسکەیە، بەم باوەڕە گەیشتووە.

کاپلستان: بەمجۆرە وادێتە بەرچاو کە ئەگەر کەسێك لە پێشەکیەکانی کانتەوە دەست پێبکات – هەڵبەتە من بۆخۆم کاری لەو جۆرە ناکەم، بەڵام ئەگەر کەسێکبیکات – لەو حاڵەتەدا قسەی شۆپنهاوەر راستە، چونکە هەر کە پێشەکیەکانی کانت قبوڵ بکەین، ئیتر بەرواڵەت ڕێگەیەك بۆ جیاکردنەوەی شتەکان لە یەکتر نامێنێتەوە مەگەر لە جیهانی فینۆمینەدا ئەگەر واقیعیەتی بنەڕەتی پاشکۆی پەیوەندیەکانی کات و شوێن و گرەوی پەیوەندی هۆکاری نەبێت – واتە ئەگەر مانا نەدات کە کەسێ بۆ نمونە بڵێ ئەمە ئێرەیە نەك ئەوێ – پێویست دەکات کە تەنها واقیعیەتێکی بنەڕەتی بوونی هەبێت و بەس لەبارەی ئاینیی هندۆسەوە، پێویستە ئاماژە بەوەبدەین، کە هەروەکو خۆشتان زانیاریتان هەیە، چەند پێکهاتەی جیاواز لە فەلسەفەی هندۆسیدا بوونی هەیە کە هەندێك لە شوێنکەوتوانی باوەڕیان بەفرەیی (پلۆرالیزم) هەیە، تەنانەت لە خودی ڕێبازی (وداتنا) سێ فەلسەفەی جیاواز بووە، بەڵام بەهەرحاڵ دروستە کە ئەندێشەی شۆپنهاوەر لە هەندێ رووەوە بە دیارترین شێوەی فەلسەفەی ودانتا– واتە ئاینی ((ئەدوایتا)) (یا ودانتای دوور لە دوانەپەرستی) دەچێ بەڵکو لە داهاتوودا دەرفەتێك بێتەپێش کە دیسانەوە بچینەوە سەر ئەم بابەتە.

سەرچاوە:

– اندیشمندان فلسفه غرب – براین ماگی